

hik hasi

Hezkuntza eraldatzeko

6,5 € · 2025eko uztaila
300 znb

12-19

Zaintza,
eraldaketa
pedagogikoaren
giltzarri

30-35

Erantzunen kutxa

42-45

Hik Hasik 300 ale

50-52

Nola gogoratu
behar dugu
Mirande?

54

Atzeko atetik

300 ale: 30 urtez zuen ondoan

Jakin-mina zorroztu

TAUPA DAK

LIMA

MAIA JAINKOSAREN ALABA

Maitasuna eta gerra uztartzea ezinezkoa dela gogorarazten digun istorioa.

elkar

www.elkarargitaletxea.eus

hik hasi

Hezkuntza eraldatzeko

Argitaratzailea: XANGORIN KOOP. ELK. TXIKIA

Errekalde hiribidea, 59. Aguila eraikina, 1. solairua.

20018 DONOSTIA GIPUZKOA.

Tel: 943 37 14 08 ; www.hikhasi.eus;

Posta Elektronikoa: hikhasi@hikhasi.eus

Lege Gordailua: SS-1001/95. ISSN: 1135-4690.

Erredakzioa: Mikel Agirrezabala, Ainhoa Azpirotz, Aina-
ra Gorostitzu, Olatz Lasagabaster.

Erredakzio batzordea: Izarne Garmendia, Aritz Larreta,
Josi Oiarbide, Eider Palmou, Leire Saez, Xabier Sarasua,
Josu Txapartegi, Alazne Ugartetxea eta Arantxa Urbe.

Aholkulariak: Ane Ablanedo, Nerea Agirre, Nerea
Alzola, Nere Amenabar, Esti Amenabarro, Amaia Antero,
Abel Ariznabarreta, Alex Barandiaran, Alvaro Beñaran,
Begoña Bilbao, Mariam Bilbatua, Aines Dufau, Lore
Erriondo, Gurutze Ezkurdia, Idoia Fernandez, Joxe
Garmendia, Elena Herran, Alfredo Hoyuelos, Xabier
Isasi, Olaia Jimenez, Juanjo Kintela, Irene Lopez-Gofi,
Nerea Mendizabal, Maialen Oiartzun, Naiara Ozamiz,
Karmele Perez Lizarralde, Karmele Perez Urraza, Iratxe
Redondo, Matilde Sainz, Nora Salbotx eta Xabier Tapia.

Komunikazioa: Paula Estevez.

Administrazioa: Uxue Ugartemendia.

Azaleko argazkia: Hik Hasi.

Diseinua: Sorland.

Maketazioa: Hik Hasi.

Inprimategia: ANTZA S.A.L.

Hezkuntza Sailak onetsia (2025-6-10).

Kopurua: 3.000 ale.

Hik Hasiko edukiak baliatu eta zabaldu ditzakezu,
gure egiletza aitortu eta soilik baldintza beretan eginez
gero. Hik Hasik ez ditu bere gain hartzen bertan plaza-
ratutako iritziak ezta bat etorri ere derrigorki haiekin.

Aurkibidea

“

Ikasleek zentzua aurkitu behar diote euskara ikasteari eta,
horretarako, irakasleek proposatutako testuinguruek
zentzua eraikitzen lagundu behar dute

Karmele Perez Lizarralde

6 **EDITORIALA**
300 ale: 30 urtez zuen ondoan

8 **IRITZIA**
Nora Salbotx / Eder Etxebarria

10 **HILEKO IRUDIA**
Akordio Laborala
betetzeko eskaera

12 **GAI NAGUSIA**
Zaintza, eraldaketa
pedagogikoaren giltzarri

20 **ELKARRIZKETA**
Gemma Lluch

30 **ESPERIENTZIA**
Erantzunen kutxa

36 **EKARPENA**
EIMA Katalogoa. Euskarazko
ikasmaterialak denon eskura

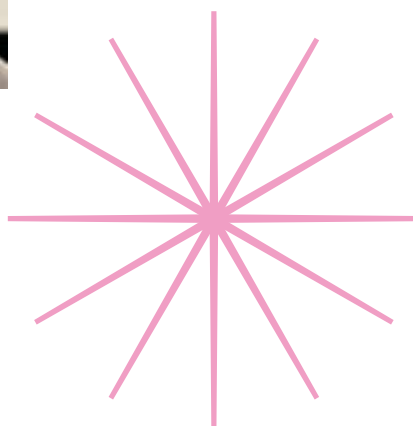

46 **AHALDUNTZE ESKOLA**
Eutanasia

50 **PROPOSAMENA**
Nola gogoratu behar dugu
Mirande?

54 **ATZEKO ATETIK**
Leire Ibarguren

300 ale: 30 urtez zuen ondoan

Editoriala

30 urte bete
ditugu eta beste
hainbeste eta
gehiago betetzeko
lanean arituko gara
aurrerantzean ere.
Eskerrak eman
nahi dizkizuegu
irakurleei eta
gurekin modu
batera edo bestera
izan zareten
guztiei. Eta nola
ez, mila esker gure
harpidedunei,
hik/hasitarrei,
ezinbesteko
sostengu izan
baitzarete bide
eder honetan.

Alez ale iritsi gara 300.era. 30 urte daramatza **Hik Hasik** hezkuntza komunitatearen alboan. Lurralde eta sareez gaindi, euskal hezkuntza komunitatea sendotzeko bokazioz jaio zen **Hik Hasi** 1995. urtean; elkarren arteko ezagutza bultzatu nahi zuen eta denentzako bidelagun, topagune eta erreferentzia izan. Gauzak asko aldatu dira ordutik eta unearen arabera egokitzen jakin du **Hik Hasik**, garaian garaikoari erantzun dio hezkuntza arloko profesionalen beharrak asetzea helburu gisa hartuta. Formazioa eskainiz, liburuak eta askotariko materialak argitaratuz, hainbat hezkuntza sistema eta bestelako esperientziak ezagutzeko bidaia pedagogikoak antolatuz, eragile gisa arituz... Urtez urte irakasleen eta hezitzaileen ondoan izan da **Hik Hasi**. Eta hain zuzen ere, bidelagun izan nahiak bultzatu gaitu ikastetxeentzako aholkularitza zerbitzua abian jartzera: ikastetxeei lanaren antolaketa eraginkorragoa egiten lagundu nahi diegu, euren egunerokoa arintzeko aukera izan dezaten.

Eta ezin ahaztu **Hik Hasi** aldizkaria. 300 ale osatu ditugu Euskal Herri osoko esperientziak eta ekarpenak bilduz eta adituen hitzak jasoz. Dokumentu horien guztien datu-base mardula osatu dugu urteotan guztiotan eta nahi duen orok du horietarako sarbidea www.hikhasi.eus webgunean. Heziketa ez da ikastetxeen kontua soilik, ordea, eta 2012. urtean familiei zuzendutako aldizkaria argitaratzen hasi ginen: **Hazi Hezi**. Modu horretan, orrialdez orrialde, euskal hezkuntza komunitatearen eta hezitzaileen —irakasle zein familia— sarea josi dugu, betiere informazio kontrastatua eta adituen ahotsak bilduz.

30 urte bete ditugu eta beste hainbeste eta gehiago betetzeko lanean arituko gara aurrerantzean ere. Eskerrak eman nahi dizkizuegu irakurleei eta gurekin modu batera edo bestera izan zareten guztiei. Eta nola ez, mila esker gure harpidedunei, *hik/hasitarrei*, ezinbesteko sostengu izan baitzarete bide eder honetan. Oraindik *hik/hasitar* ez zaretenok ere zabalik dituzue gure ateak, ongi-etorriak izango zarete gure komunitatean. Zorionak eta urte askotarako **Hik Hasi**!

Nora Salbotx Alegria

Amaiurko eskolan maistra eta *hik/hasitarra*

Kordelaren jokoa

Hari-irudien esku-joko zaharraren metafora erabiltzen du Donna Harawayk etorkizun desiragarri baten eskizari. Antropozenoa eta Kapitalismoa gainditzeko beharrezkoa izanen den kordelaren elkarrekiko joko batez ari da biologo eta filosofo feminista, orotariko bizidunon artean jostatu beharreko batez. Bizitzea den saltsa honetan txirikordatuta geundeken izaki guztion arteko *simpoiesis* edo “-rekin sortu” baten buruz hausnartzen du *Staying with the Trouble* lanean, eta pentsamendu, maitasun, amorru eta zaintza praktika adeitsuak sustatzera adoretu. Planeta habitatzen dugun eta sekula bakarrik ez gauden bizidunon artean harropuzkeriarik gabeko kolaborazio bat beharko du izan halabeharrez -rekin egite hori.

Eta zerengatik dakarkit gai hau hezkuntza artikulu batera? Bada etorkizun harmoniatsu horren alde hezkuntzatik egiten denaz eta egiten ez denaz pentsatzeko aukera paregabea ematen digulako kontu honek guztiak. Izan ere, liburuan, berak praktika ontzat jotzen dituenen artean, Madagaskarreko haurrei zuzendutako proiektu bat baitakar, hain zuzen ere bertan endemikoak diren lemurren ezagutzarako sortutakoa. Eta proiektuaren abiapuntu izan zen pindarrari buruz, berriaz, haxe dioelako: “Malgaxetarren gehiengoak

ez du sekula lemurrik ikusten ez lurrian, ez telebistan ez eta liburuetan ere. Liburudun eskoletara joateko pribilegioa izan dutenek untxi frantsesen irudiak ikusten dituzte bertan (...) tokiko mamorro, piztia eta ekologiei buruzko irakaskuntza nekez ematen da”.

Ekarri orain, lagun hezitzaile hori, gogoeta bera gure heziguneetara eta egin dezagun pareko hausnarketa gure sistemetan irakasten diren ekologiei buruz, gure geletan leitzen diren ipuin eta denetariko testuei buruz. Are, gure heziguneak inguratzen dituzten ekosistemei paratzen diegun arretari buruz. Susmoa dut ikasgeletan kanguru, krokodilo eta hipopotamo gehiago daudela zuhaitz-igel, arrabio eta ugatz baino. Susmoa dut arbola guztiei zuhaitz deitzen diegula eta hegazti orori txori. Susmoa dut nekez ezagutzen dugula marrubi basa bat bide bazterrean eta aiseago identifikatzen dugula palmondoa hagina baino. Eta susmoa dut, hortaz, Disney jiteko kolonizazio eta antropomorfizazio estrainio baten eragin handiegia baduela gure jarduerak eta, aldiz, gutxiegi alfabetatze ekologiko tokiratu eta ingurugiro-justiziarako eta zaintzarako begirada kritiko batetik.

Heziguneetan ere, inguratzen gaituzten bizidunekin kordelaren jokoa aritzeko tenorea da. Ea ba soka-dantza hori!

Eder Etxebarria Rojo

Baionako Bernat Etxepare Lizeoko irakaslea eta *hik/hasitarra*

Ikasleen emantzipazio digitala susta dezagun

Zenbatetan entzun izan dugu gaur egungo gazteak, batez ere 2000. urtetik aurrera jaiotakoak, “aro digitalean jaiotakoak” edo “natibo digitalak” direla? Irakasle gisa aritu aurretik, ontzat ematen nuen ikuspegi hura eta guztiz sinetsita nengoen gazteek mundu digitala erabili ez ezik azken honen kontrola ere bazutela. Izan ere, ordenagailuak, mugikorrak, tabletak, ordulari konektatuak eta beste hainbat tresna teknologikoak eskura izan dituen gazte belaunaldiak gailu hauek ezinbestean menperatu behar zituen.

Duela zazpi urte irakasle lanetan abiatu nintzen eta hastapeneko bi hilabeteetan ikusi nuena nahikoa izan zitzaidan “natibo digitalen” teorian sinesteari uzteko. Hamaika adibide eman banitzake ere, deigarrienak egin zitzaizkidanak aipatuko ditut: Googlen tresnak erabiltzen zituzten lan guztiak burutzeko, Googlen bilatzaileak aurkezten zizkien emaitzetatik lehenari baino ez zioten so egiten, hodeian egindako lan bat edozein modutan partekatzen zuten, mugikorrek sare sozialen zurrunbiloan murgiltzeko bai-

no ez zituzten baliatzen eta ordenagailuan teklatura eta saguaren laguntzarekin ohikoak behar zuten hainbat keinu guztiz ezezagunak zitzaizkien.

Ondorioztatu nuen, hortaz, ikasleak tresna digitalen kontsumitzaile akritikoak zirela eta ezinbestekoa zela egoera iraultzea. Tresna digital alternatiboen bilaketan oso lagungarriak egin zitzaizkidan Hezkuntzan Librezaile eta Elkartenet. Haien lana oinarritzat hartuz, hainbat jarduera antolatu genituen Etxepare Lizeoan. Esate baterako: hardware lantegiak, Luberri Linuxen instalazio saioak, programa libreen deskubritzeak, webguneen sorkuntza Wordpressekin, Mastodon eta Pixelfed sare sozial federatuak eraikitzea, eta abar.

Esperientzia hauek guztiak oso aberasgarriak izan dira. Batez ere, ikasleentzat. Mundu berri bat deskubritzeaz gain interneteko kontsumitzaile soilak izatetik sortzaile eta eraikitzaile izatera jauzia egin dute. Baionako esperientzia xume honek balio dezala Euskal Herriko irakasleok gure gazteen emantzipazio digitala bultzatzea dezagun.

Hileko irudia

Akordio Laborala bete dezan eskatu dio LABek Jaurlaritzari

Mikel Agirrezabala

Elkarretaratzea egin zuen LAB sindikatuak joan den ekainaren 5ean Gasteizen, Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Sailari Akordio Laborala bete dezala exijitzeko. Akordioaren arabera, 2027rako Arabako, Bizkaiko eta Gipuzkoako ikastoletako langile guztien soldatak sare publikoko langileen soldatekin parekatzeko konpromisoa hartu zuen Hezkuntza Sailak, eta ikastoletako langileen lan-baldintzak sare publikoko langileenekin homologatzeko azterketa abian jarriko zuela adostu zuten. LABek salatu du soldata igoera irakasleei soilik aplikatu dietela eta lan-baldintzak hobetzeari dagokienez, Hezkuntza Sailak agindutako azterketa egiteko plangintzarik ere ez duela egin. Hori dela eta, akordioa betetzeko eskatu zioten Jaurlaritzari.

Gai nagusia

Zaintza, eraldaketa pedagogikoaren giltzarri

Azkue Lekeitioko Natura ikastolan zaintza iker-taldea sortu dute irakasleek, gurasoek eta adituek, zaintzatik abiatu baitute LH5-6 eta DBHI-2 etapako eraldaketa pedagogikoa. Berrikuntza gauzatu eta mantendu dadin funtsezko ikusten baitute norbera, taldea eta ikastolako proiektua zaintzea. *Ikerkuntza-ekintza-partehartzailea* deitzen den metodologia ireki eta malgu baten bidez ari dira zaintza erdigunean jartzen duen bi ikasturteko proiektua planifikatzen eta aurrera eramaten.

» Irakasleen zaintzatik abiatu dute Azkue Lekeitioko Natura ikastolako eraldaketa.

14

Ainara Gorostitzu

Azkue Lekeitioko Natura ikastolan paradigma aldaketa bizi izan zuten 2010ean, Konfiantzaren Pedagogiarekin hasi zirenean, beste ikastola askotan bezala. Haur Hezkuntzako eraldaketa izan zen arren, klaustro osoak hartu zuen parte eraldaketaren esperientzian eta formakuntzan. Gero, 2015ean, LH1etik LH4ra bitarteko etapa eraldatzeari ekin zioten: 2ziola proiektua sortu zuten eta HHn ipini zituzten printzipioekin, balioekin eta helduaren esku-hartzeko irizpideekin diseinatu eta berritu zuten etapa. HH osoa eta LHko lehen zikloak eraldaketa pedagogikoan murgilduta zeudelarik, azkenik, LH5-6 eta DBH1-2ri iritsi zitzaion zurruntasunetik atera eta eraldaketa pedagogikoan murgiltzeko garaia...

Ikastetxe gehienetan urterik urte errepikatzen den patroiararen antzekoa zen Azkue

ikastolakoa: berrikuntzaren errotan sartu eta jira eta buelta, aurrera egin nahian, praktikak hobetzeko zailtasun ugari aurkitu izan dituzte bidean, eta toki guztietan bezala, talkak zeuden Lekeitioko ikastolan ere; "beste eraldaketa bat", "berriro hausnarketa", "berriro berrikuntzak"... irakasleen artean eraldaketa beharrezko ikusten zutenen eta ez zutenen artean iritzi desberdinak agertzen ziren. Azkue ikastolaren ezberdintasuna ordea, talka horiek erdigunean jartzea eta zailtasunei adarretatik heltzea izan da, irakasleen zaintza eraldaketa pedagogikoaren ardatz bihurtu arte. Orain, LH5-6 eta DBH1-2 eraldatzeko, espazioak, materialak eta, batez ere, praktikak berritzeko, zaintza jarri dute erdigunean, *Zaintza kultura eraldaketa pedagogikoaren giltzarri* izeneko proiektuarekin.

Alderdi didaktikoari dagokionez, LH5-6 -

DBH1-2 etapako eraldaketa pedagogikoa gauzatzeko hiru eremu finkatu zituzten: erronkena, zaintzarena eta hizkuntzena, eta proiektu bidez landu nahi izan zituzten hiru esparruak. Hizkuntzen proiektua eta erronkaren alorra (natur eta ingurugiroko zientziak, teknologiak, sormena eta plastika bertan landuko zituzten) gauzatzeko irizpideak ezarrita zituzten, baina zaintza pedagogikoki nola jorratu hausnartzen hasi zirenean, zalantzak sortu ziren. “Irakasleok ikasleen zaintzaz, naturaren zaintzaz eta materialen zaintzaz hitz egiten genuen etengabe hausnarketan, eta garbi ikusi genuen eraldaketa pedagogikoan zaintzak presentzia eduki behar zuela, baina, era berean, ohartu ginen zaintza gelaratzeko proposamenak ezin zituela ikasleak soilik kontuan hartu, baizik eta komunitate osoari begirako planteamendu bat eskatzen zuela zaintzaren gaiak”, Azkue ikastolako zuzendari Ihintza Basterretxeak azaldu duenez. Ondorioz, LH5-6 eta DBH1-2ko hainbat irakaslek eta zuzendaritzako kideek zaintza taldea sortu zuten, alderdi didaktikoaz eta zaintzaren gelartzeaz hausnartzeko. Hitzaldiak eta tailerrak egiten hasi ziren gaian formatzeko eta, poliki-poliki, zaintza taldeko irakasleak diskurtso bat partekatzen hasi ziren eta “zaintzaren praktikan sakontzeko beharra” sumatu zuten, Basterretxearen arabera. Hurrengo urratsa, zaintzaren iker-taldea sortzea izan zen, Azkue ikastolako klaustroko kideekin eta komunitateko helduekin, hau da, irakasle eta guraso boluntarioekin.

Zaintza iker-taldean hainbat adituren laguntza jaso dute proiektua garatu ahal izateko, Nekane Santamaria yoga irakaslearena eta

Naiara Gorroño EHuko irakaslearena, besteak beste. Lehenengoak gorputz kontzientzia hartzen lagundu die iker-taldeko irakasleei eta gurasoei, eta, bigarrenak, ikerketa gidatu du Basterretxearekin batera. Izan ere, Gorroñok, mindfulnessari eta irakasleen identitateari buruzko tesia egin ostean eta zaintzaren etikaz eta irakasleen rolaz hainbat formazio eman ostean, identifikatua dauka berrikuntza prozesuetan zerk ezarri ohi duen aurrera egiteko galga: “Irakasleongandik, norberengandik hasten ez baldin bada, eraldaketa ez da benetakoa sentitzen eta ez doa aurrera. Prozesuetan Ni-a, Gu-a eta proiektua zaindu behar dira”.

Ikerkunta-ekintza-partehartzailea deitzen den metodologia ireki eta malgu baten bidez ari dira zaintza erdigunean jartzen duen bi ikasturteko proiektua planifikatzen eta aurrera eramaten.

**Irakasleongandik,
norberengandik hasten ez
baldin bada, eraldaketa ez da
benetakoa sentitzen eta ez
doa aurrera. Prozesuetan
Ni-a, Gu-a eta proiektua
zaindu behar dira**

Naiara Gorroño, EHuko irakaslea

Gizartearen aldaketa eta presioa

Proiektua testuinguruan jartzeko egungo beste bi ezaugarri kontuan hartzea ere garrantzitsua da, Basterretxearen eta Gorroñoren ustez: gizartearen aldaketek hezkuntzan duten eragina, batetik, eta, bestetik, hezkuntzak bizi duen nekea. Eraldaketa pedagogikoaren gaineko hausnarketarekin batera, irakaslearen funtzioaren gaineko gogoeta dago Azkue ikastolako proiektu honen ardatzean. Basterretxeak azaldu duen moduan, Lekeition ere presente dituzte gizartearen joera berriak ikastetxeetan eragiten ari diren ondorioak: “Aldaketa handia dator

Azkue Lekeitioko Natura ikastolako hainbat ikasle, Ihintza Basterretxea zuzendariarekin.

gure jendartera eta ikastetxeetara; besteak beste, osasun mentaleko arazoengatik edota Adimen Artifizialagatik, eta horrek guztiak, ikastetxeen zerbitzua, zeregina, eta irakasleen rola hemendik aurrera zein izan beharko litzatekeen pentsatzera eraman behar gaitu. Ikastetxeak pertsonak sortzen laga behar ditugu eta ez edukiz janzen; ikasleek, gero eta gehiago helduen presentzia eta bidelaguntza behar baitute. Eta bidelaguntza hori egiteko, hezitzaileak, lehendabizi, norbere barrura begiratu behar du, Basterretxearen aburuz: “Hezkuntzaren betebeharra, gorputz mentala, fisikoa eta emozionala zaintzen laguntzea da”.

Horrekin batera, hezitzaileek bizi duten exijentzia eta nekea da irakasleen, taldearen eta proiektuaren zaintzari halako garrantzia emateko beste arrazoi bat, Gorroñok nabar-

mendu duen moduan: “Azkeneko urteetan asko hitz egin da ikaslea erdigunean jartzeaz eta hori eraldaketa bat izan da, baina askotan ikaslea erdigunean jarri dugu eta irakaslea ahaztu dugu. Eraldaketa bati ekin aurretik, oso kontuan izan behar dugu irakasleek Haur, Lehen eta Bigarren Hezkuntzan neke handia bizi dutela gaur egun”. Gorroñoren aburuz, hezitzaileek “benetako arreta” behar dute: “Gero eta exijentzia handiagoak baitauzkate alde guztietatik; digitalizazioagatik, gero eta egoera zaurgarri gehiago daukatzelako gelan, administrazioen eta familien exijentziak dituztelako... Irakasleak hori guztia ari dira bizitzen, eta neke egoera larriak dituzte gaur egun”. Horri guztiari erantzun egin behar zaio, Gorroñoren aburuz, baina ez teoriatik: “Praktikan oinarritzen den erantzun bat behar dute irakasleek. Guk horregatik erakutsi nahi diegu irakasleei norbera zain-

Fokua, lehendabizi,
irakasleengan jarri behar
genuela ikusi genuen,
norberaren aldaketarik gabe, ez
delako posible eraldaketa
pedagogiko bat bermatzea

Ihintza Basterretxea, Azkue Lekeitioko Natura ikastolako zuzendaria

tzen; garrantzitsua da norberak praktika hori edukitzea gero besteekin erlazionatu ahal izateko”.

Ikerketarekin, lehendabizi, Ni-ari jarri diote arreta: irakasleen zaintzari, Azkue ikastolako zuzendariak azaldu duenez: “Ikusten genuen ikastolan eraldaketa prozesu ugari egiten direla, baina ez direla benetan mantentzen; materialak eta espazioak aldatzen ditugula, baina praktikak ez ditugula aldatzen, nahiz eta irakasleak horretan saiatu. Eraldaketek ez dute iraute irakasleok praktika berdinak egiten jarraitzen dugulako edo begirada berdina delako edo inertziak eta inkontzienteki aurreko mekanismoetan jarraitzen dugulako. Fokua, lehendabizi, irakasleengan jarri behar genuela ikusi genuen, norberaren aldaketarik gabe, ez delako posible eraldaketa pedagogiko bat bermatzea. Eta norberaren prakti-

kak aldatzeko, norbera aldatu behar da, eta beraz, norberaren autoezagutza eta zaintza beharrezkoak dira. Berrikuntza pedagogikoa benetakoa izan dadin eta iraun dezan, zaintza da giltzarria”.

Zaintzaz ari direlarik, zehazte aldera, Gorroño eta Basterretxea ikuspegi feministatik hurbiltzen dira gaira, EHUKoak azaldu duen moduan: “Feminismoaren teoretatik zaintzaz hitz egiten dugunean bizitzari eusteko behar diren lan horiez guztiez ari gara. Guk ulertzen dugu zaintzeko beharrezkoa dela, baita ere, arreta egotea. Gaur egun, ordea, oso urruti gaude geure arretatik eta gu geu zaintzetik. Eta irakasleon lana, neurri handi batean, zaintza-lana dela kontuan izanik, lehendabizi, norberak bere burua zaintzeko praktika bat sortzea proposatzen dugu, arreta lantzearen bitartez. Arreta hori nola landu? Meditazioaren eta yoga praktiken bitartez; arreta geure adimenera, geure gorputzera eta geure emozioetara eramatearen bitartez”. Gorroñok arreta norberarengana eramanez, zaintzaren teoriak proposatzen duten eran, harremanetara eta interdependentziara begira jartzea proposatzen du: “Zaintza norbereganatik hasten dugu, baina gero besteengana eramaten dugu, harreman horietan emozioak eta afektua kontuan edukita; benetako eraldaketa pedagogikoa horrela sor daitekeela uste dugu, pertsonak erdigunean jartzen ditugunean”.

Ikasturte honetan egiten ari diren formazioari *Zaintza habiak, gorputz artean* deitu diote. Gorroñok azaldu du zergatia: “Habia batek arrautza batzuk dauzka, etorkizuneko bizitza bat, ernaltzeko dagoen zerbait. Eta guk hezitzailearen lanean hori egiten dugula ulertzen dugu, etorkizunerako zerbait ernaltzen ari garela. Era berean, 'gorputz artean' diogu, gorputzetik harremantzen garelako”. Baina ikasturtean zehar egin dituzten formazioetan zaintza hori ez da maila teorikoan eta

Berrikuntza pedagogikoa benetakoa izan dadin eta iraun dezan, zaintza da giltzarria.

diskurtsiboan gelditu, praktikara ekarri dute. Gorroño: “Zaintzak praktika bat izan behar du eta praktika norberegandik hasi behar da. Irakaskuntza, oso feminizatua dagoen lanbidea da eta emakumeok asko zaindu ditugu besteak, baina emakumeok norberaren zaintza oso ahaztuta eduki dugu kulturalki. Gure helburua hezitzaileek 180 graduko bira ematea eta norberak zaintza praktika bizitzea da. Gero, zaintza praktika hori harremanetara eta taldera eramateko, eta hortik proiektura eramateko. Hiruki horren hiru ardatzak dira garrantzitsuak”.

Formazioen bidez, autozaintza eta autoezagutzarako baliabideak eskaini dizkiete irakasleei. Mindfulnessa eta mindfulnessen oinarritutako meditazioa izan dira tresna horiek, Basterretxeak azaldu duenez: “Ulertzen dugulako meditazioaren bidez autoezagutza eta guk landu nahi ditugun jarrera guztiak

lantzen ditugula, hala nola, pazientzia, distentsioa, desidentifikazioa, enpatia, konpasioa, adeitasuna... Hain zuzen ere, mindfulnessak sustatzen dituen ezaugarriak hezkuntzan erreferente batek eduki beharrekoak dira, lehendabizi norbere buruarekin eta ondoren besteekin praktikan jartzeko”. Zuzendariaren aburuz, “meditazioa da irakasleon patroia aldaketak bultzatzeko tresna”.

Funtsean, pertsona ereduaz ari dira hitz egiten zaintza proiektuan, irakasleak bere izatea baitu lan tresna, Gorroñoren iritziz: “Irakaslea bere izate guztiarekin da irakasle, pertsona dago hor. Gu proposatzen ari garena da, 'aizu, zaindu zaren pertsona hori'; baina zaren pertsona hori zaintzeko beharrezkoa da zaren hori ezagutzea. Eta, nor zaren ezagutzeko, lehendabizi, gelditu egin behar duzu. Gizarte honetan oso deserosoa da gelditzea, baina, era berean, gelditzeko

behar ikaragarria daukagu. Beraz, horixe da guk proposatzen duguna: gelditu, isildu, eta esna dezagun arreta, eta arretarekin senti dezagun gure gorputza, begira dezagun gure adimena, begira dezagun zein pentsamendu darabilkizgun, zer emozio ditugun... Eta, azkenik, begira diezaiegun harremanei, ea zer-nolako harremanak ditugun. Ikerketa honen bidez esparru fisikoa (gorputza), emozionala (adimena eta pentsamendua) eta harremanak (interdependentzia) zaintzen ikasi nahi dugu". Hori guztia zaintzeko, EHU-koak beharrezko ikusten du autoezagutza: "Ezin dugu zaindu ezagutzen ez dugun hori. Gure proposamena hori da: ezagutu dezagun nor garen, eta ezagutza horretatik erlazioa gaitezen besteekin".

Harremanak dira zaintza-proiektuaren zutabe, Gorroñok irakaskuntza harreman sare baten moduan ulertzen baitu: "Kontuan hartu behar dugu irakaskuntza harreman sare bat dela eta harreman sare horiek zaintza behar dutela, hau da harremanen aspektu emozionalei eta afektiboei begiratu egin behar zaiela. Behin alderdi afektiboa eta emozionala begiratzean eta kontuan hartzean, gero akademikoki ere dena hobeto joango da".

Hurrengo ikasturtean, taldearen zaintzan

Ni-tik hasi dira, irakasleen zaintzatik, baina prozesu guztian taldea eta ikastolako proiektua ere kontuan ditu ikerketak. "Ni-a, Gu-a eta proiektua elkarrekin doaz —Gorroñoren arabera—. Ni-az hitz egitean, Gu-taz ere ari gara, horrela ulertzen dugu guk autozaintza; eta Ni-a eta Gu-a zaintzen ditugu proiektua ere zaintzeko. Euskal Herrian asko landu izan dugu taldea, kolektiboa eta soziala, baina norbanakoa ahaztu egin dugu kasu askotan, eta horrek leherketa handiak eragin ditu, esate baterako, herri mugimenduetan, mugimendu ekologistetan, politikoetan

edota mugimendu feministetan. Taldea asko landu da, baina Ni-a ez da zaindu, eta oreka beharrezkoa da. Gure asmoa, denbora guztian, Ni-aren eta Gu-aren arteko elkarrikerketa horretan ibiltzea da. Eta horretan oinarritzen da interdependentzia, azken batean, hori baita zaintzaren zutabe nagusia, inter-harremana edo interdependentzia".

Aurrera begira, zaintzaren kultura helburu

Gaur egun iker-taldean irakasle eta guraso boluntarioak daude, eta eurak zaintzan formatuz eta ahaldunduz doazen neurrian indartuko da proiektua ikastolan, trazio motorraren efektuz. Ikerketa proiektuak, pausoz pauso, irakasleen Ni-aren, Gu-aren eta proiektuaren arteko zaintzaren oreka bilatzea du xede, era horretan, ikastolan zaintzaren kultura sortzeko eta sustatzeko. Aurrera begira, zaintzarako espazioak eta denborak zehaztuko dituzte, eta baliabideak zenbatuko, praktikak eta egiteko moduak benetan aldatzen joateko, eta eraldaketa pedagogikoa gauzatzeko eta mantentzeko. Izan ere, Basterretxearen aburuz, zaintza kultura sortzea eta sustatzea ez da formazio batzuk jasotzea soilik, "eta ez da formazioa jaso duten irakasleengan gelditze; hori da motorra gero komunitatera zabaltzeko. Prozesu hau martxan jarri dugu, baina datozen ikasturteetan autozaintzako espazio horiek beharrezko izango dira proiektuak bizirauteko".

Valentziako Unibertsitateko katedraduna da eta irakasle eta hizlari dihardu. EHUK gonbidatuta heziketa literarioaz eta eskolako liburutegiaren garrantziaz mintzatu zen Leioako irakaslegaien aurrean. Hamarnaka liburu eta artikulua idatzi ditu, irakurketaren sustapenaz, liburuak aukeratzeko irizpideen garrantziaz eta irakurketen bidelaguntzaz, besteak beste.

Gemma Lluch

VALENTZIAKO UNIBERTSITATEKO IRAKASLEA

“Galdera ‘nola?’ da:
nola irakurtzen
ditugu liburuak?”

Ainara Gorostitzu

“Guztiok eduki beharko genuke literaturarako eta eskolako bibliotekarako ondarearen eskubidea”, aldarrikatu duzu. Zergatik egin duzu aldarrikapen hori?

Eskubide kulturalen artean ondare literarioaz gozatzeko eskubidea daukagu. *Eskubidea* hitza erabiltzen dut eta ez *betebeharra*. Izan ere, *hezkuntza literarioa* edo *irakurtzea* esaten dugunean, ohikoa da jendearen pentsamenduetan obligazioarekin loturiko konstruktua agertzea; *literatura* esan eta asperdura etortzen zaio burura jende askori. Eta *eskolako biblioteca* aipatu orduko, armaia sareak irudikatzen ditugu, edo zigortzen gaituzten leku bat bururatzen zaigu, makinaren eta pantailen makinaria hori guztiaren aurrean. Irakurtzea asperdurarekin lotzen duen diskurtso hori ez dator eskolatik, baizik eta komunikabideetatik,

sareetatik eta frustraturiko guraso askorengandik dator. Nire asmoa ikastetxe askotan eta liburutegietan egiten ari diren lan onak balioan jartzea da, beste batzuentzat inspiratzaile bihurtzea eta benetan eskubide literarioaz gozatzeko has gaitezen.

Ikertaketa eta argitalpen zientifiko asko egin dituzu irakurzaletasunaz eta heziketa literarioari buruz. Zer bilakaera ikusten duzue haurren, nerabeen eta gaztearen irakurzaletasunean?

Guztia aldatu da. Garai bateko nerabe irakurleengandik gaur egungo nerabe irakurleetara guztia aldatu da: oso kontuan izan behar dugu *scroll* infinituaren kontsumo ereduaz hazi direla gaur eguneko nerabeak, Tik Tokekin eta Instagramekin bereziki. Helduak eta nerabeak

mugikorraren mendeko diren garaiaz ari gara. Beraz, liburueta gatozenean ere, beste alor guztietan bezala, pantailen eragina oso kontuan izan behar dugu.

Guk denboran zeharreko hainbat ikerketa egin ditugu unibertsitatean. Alde batetik, *book influencer*-ek gomendatzen dituzten liburuak aztertzen ditugu, baita liburutegietan nerabeek hartzen dituztenak eta ikastetxeetan irakurtzen dutena ere. 2013tik ari gara *book influencer*-ak jarraitzen. Hasieran blogak ziren, gero youtuberrak eta gaur egun Tik Tokeko eta Instagrameko perfilak jarraitzen ditugu. Oso liburu ezagunak gomendatzen dituzte, nerabeek asko irakurtzen dituztenak. Batzuk berriak dira eta beste batzuk betierekoak: *Cazadores de sombra*, *Ikusezin*, *Gose Jokoak*, *Harry Potter*... Horrez gain liburutegietan euren kabuz eta bitartekaririk gabe hartzen dituzten liburuei buruzko analisia egin genuen 130 bibliotekatan. Ondorioa da ez dagoela diferentzia handirik *book influencer*-ek gomendatzen

Helduak eta nerabeak mugikorraren mendeko diren garaiaz ari gara. Beraz, liburueta gatozenean ere, beste alor guztietan bezala, pantailen eragina oso kontuan izan behar dugu

dituzten liburuen eta nerabeek euren kasa hartzen dituzten liburuen artean.

Liburu horiek zergatik harrapatzen dute irakurle nerabea?

Oraindik ikerketak eta ebidentziak behar ditugu zergati horri buruzko erantzun zehatz bat emateko. Dena den, 15 urteotan nerabeen artean gehien saldu den fikzio narratiboa aztertu dugu eta lan horiek guztiek patroia diskurtsibo berbera jarraitzen dute. Alde batetik liburu autonkonklusiboak daude, hau da, izenburu bakarrean hasten eta bukatzen direnak daude; horiek egitura boskoitza jarraitzen dute: hasierako egoera, hasierako ekintza, ekintza, ekintzaren konponbidea eta amaierako egoera. Adibidez, *Ikusezin* liburua gisa horretakoa da. Oso gustuko dituzten beste liburu batzuk saga moduan argitaratzen dira: inimizio kontaketa-tzat hartzen diren sailak eta trilogiak izan ohi dira. Gizateriaren hastapenetatik, ahozko tradizioan ere inimizio kontakizunakerabili izan dira. Liburu horien gakoa protagonistak egiten duen horretan dago, traman edo suspensean, eta ez pertsonaiak pentsatzen duen horretan. Bilduma moduan antolatzen diren liburu horietan fikziozko unibertso bakarra partekatzen da liburu guztietan. J. R. R. Tolkienek inauguratu zuen fantasia epikoa 1954an *Eraztunen jauna*-rekin eta zeresana ematen jarraitzen du aurreko mende bukaeratik J.K. Rowlingen *Harry Potter*-ek. Sail horietan pertsonaia berberak garatzen dute trama aldiro; diskurtsoarene estiloa antzekoa da; narratzailea orojakilea izaten da eta, bereziki, elkarrizketak baliatzen dira, elkarrizketek erritmo narratiboa azkartzen baitute eta hori da, hain zuzen ere, gaur egungo irakurleek behar dutena, irakurketa oso azkarra.

Liburu horiek harrapatzen dituzte irakurleak, patroia batzuk dituztelako eta irakurleak patroia horiekin identifikatzen direlako, hau da, sailak eskaintzen dieten familiaritasuna erakargarria egiten zaielako. Irakurri behar duten hori

dagoeneko ezagutzen dute eta, hurrengo liburua irakurtzera doazenean, dagoeneko ezagutzen dituzte pertsonaiak, bada-kite zer gertatu zaien... Bestalde, bitartekarien kasuan —izan liburutegiko arduradunaren kasua, irakaslearen kasua edo gurasoaren kasua— liburuak erostera doazenean, liburu horiek lasaitasuna ematen diete, bai baitakite nerabeak ezagutzen du-ten espazio batean murgilduko direla. Ezaugarri hori oso indar-tsua da liburuekiko mendekotasuna sortzeko garaian. Gainera, idazkeran eta estiloan, Ni-aren erabileran eta elkarriketaren erabileran, fikzioaren eta errealitatearen arteko mugak ezaba-tzen dira. *Gosearen jokoak* sailak, adibidez, erabat ezabatzen ditu muga horiek. Ikus-entzunezkoetatik datorren idazkera da. Hain zuzen ere, horrelako liburuen egileak normalki ez dira ez idazleak ezta irakasleak ere, ikus-entzunezkoetatik datozen gi-doigileak dira eta nerabeak harrapatzeko arrazoi garrantzitsua ikus-entzunezko fikzioarekin duen lotura da. Gainera, kontuan izan behar dugu liburu horiek globalizazioari eta unibertsaliza-zioari loturiko munduak aurkezten dituztela, eta euren kanal birtualekin loturak dituztela, eta ez literaturarekin eta ezta gure iraganarekin edo literatura ikusteko gure moduarekin ere. Horregatik, hezitzaile moduan, geure buruari honako galdera hau egin behar diogu: ze gertatzen da ikastetxeetan nerabeek, ustez, euren gustuko liburuak irakurtzen jarri behar ditugula dioen diskurtsoa erosi dugunean? Alde batetik, ikastetxeetan, ustez, nerabeei gustatzen zaizkien liburuak ari dira sartzen,

Ikerketek berretsi dute irakasle askok euren geletan sumatzen zutena: fikzioaren irakurketa guztiek ez dute literaturaren funtzio guztietarako balio

book influencer-ek gomendatzen dituzten estilo horietakoak, eta era berean, irakurzaletasuna jaisten ari da, zeren gaiari buruzko inkesta guztietan gero eta nabarmenago ageri da “irakurtzea ez zait gustatzen” erantzuna. Irakurzaletasunaren eta fikzio narratiboarekiko interesaren jaitsiera nabarmena ikusten da.

Nerabeek euren gustuko liburuak irakurri behar dituztela esaten da, baina gero eta gutxiago irakurtzen dela diote, hortaz, inkestek. Beraz, gustukoa irakurtze horrek ez dakar gehiago irakurtzea?

Ikerketek berretsi dute irakasle askok euren geletan sumatzen zutena: fikzioaren irakurketa guztiek ez dute literaturaren funtzio guztietarako balio. Denboran zehar egin den ikerketa luze batek erakutsi du fikziozko narratiba askok ez dituztela irakurleen jarrerak, pentsamenduak edo sentimenduak aldatzen, eta gogoratu behar da hori dela literaturari eskatzen zaion funtzioetako bat. Aldiz, literatura lan klasikoek bai, irakurlearen jarreretan eta pentsamenduetan eragina dute eta enpatia hazten dute, baita garapen prosoziala eta egokitzapen soziala ere. Nik ikerketa hori markoan sartuko nuke, ikastetxe guztietan zintzilikatutako nuke eta guraso guztiei erakutsiko nieke. Horrekin ez dugu esan nahi irakurketa mota bat ona denik edo txarra denik, baizik eta eskolako liburutegiak edo eskolak berak eutsi eta babestu egin behar dutela emozioetan, pentsamenduetan eta jarreretan eragiten duen literatura mota hori. Hori da ondare literarioaren ideiarekin babestu nahi duguna.

Canon literarioa beharrezko ikusten al duzu ikastetxeetan?

Konstruktu sozial historiko bati deituko genioke literatura canona, berregituraketa eta egokitzapena eskaintzen duten liburu horiei. Gaztelaniazko literaturaren kasuan, *La casa de Bernarda Alba* aipatuko nuke, hamaika ekoizpenetarako aukera ematen baitu. Liburu horrek oso gaurkoa izaten jarraitzen du, ema-

kumeen kontrako indarkeriaz ari baita. Kasu horretan ama da etxe barruan biolentoa, eta gaur egun gizonak dira biolentoak, senarrak dira... beraz, irakurketa aktualak egiteko aukera handiak eskaintzen dizkigu liburu horrek, ikasleekin ongi lantzen baldin badugu, noski.

Gaur egungo nerabeengandik hain urrun dauden liburuak izanik, batzuentzat zail egiten da ulertzea DBHn Federico Garcia Lorcak 1936an idatzitako *La casa de Bernarda Alba* edo antzekoak irakurtzea, gaztelaniaz, frantsesez zein euskaraz.

Transzenditzen duten liburuak munduaren ikuspegi aldakorra erakusten digute momentu historiko desberdinetan. Beste adibide bat jarriko dizut: Lehen Hezkuntzako irakurle klub askotan *Lazarillo de Tormes*-en irakurketak egiten dituzte. Irakurle horiek euren munduarekin zerikusi gutxi duten mundu bat aurkitzen dute liburu horretan, eta haur eta nerabe horiei galdera asko sorrarazten dizkie liburu horrek. Hori da literaturaren balioa; gaur eguneko irakurleek galdetzen dute ea liburuko haurrak zergatik ez dion poliziarri deitzen, edo zergatik ez doan Caritasera jateko bila... 10 urteko haur baten buruan ez baita *Lazarillo de Tormes*-eko mundua kabitzen. Hezkuntza literarioan jabetzen gara gaur egun ez dela erraza horrelako liburu bat irakurtzea, asko eskatzen baitio irakurleari. Testu horien konplexutasuna lantzeko interesgarria da literatura esperientzia moduan proposatzea.

Nola proposatuko zenuke heziketa literarioa garatzea?

Haur Hezkuntzatik hasi behar dugu heziketa literarioa lantzen eta Lehen Hezkuntzan jarraitu eta Bigarren Hezkuntzan amaituko genuke. Heziketa literarioa gauzatzeko lekua eskolako liburutegia izan beharko litzateke. Baina kontuan izan behar dugu heziketa literarioa ez dela soilik Literaturako irakasgaiko bete-beharra, bestelako praktikek, adibidez irakurle taldeek, argi utzi dute hori. Heziketa literarioak

esperientzia sakonak ahalbidetzen ditu, Literaturaz harago doazenak, Fisikan, Geografian, Artean, Historian.... Arlo horiek guztiak ukitzen ditu eta, era berean, arlo ugariez gain, familiak, irakasleak eta ikasleak inplikatzeko; horiek guztiak batzeko lekua izan beharko litzateke eskolako liburutegia.

Eskolako liburutegiaren defentsa egin duzu zure hitzaldian. Zergatik aldarrikatu behar da eskolako liburutegia?

Liburutegiak ezezagunak dira. Hasteko, ez dute aulkiz eta mahaiz beteriko lekua izan beharrik. Sofak jar ditzakegu bertan, edo lan egiteko bestelako guneak sor ditzakegu, bereziki elkarrekin lan egiteko guneak... Lan horietako bat irakurtzea izan daiteke, baina baita bideoak edota ikus-entzunezkoak ikustea eta bestelako praktikak egitea ere. Irakurle taldeak elkartzeko leku aproposak dira, baita familiekin erabiltzeko espazioak ere. Eskolako liburutegiaren definizio giltzarria da ikasketa gunea dela; aktore ugari eta maila ugari batzen dituen espazioa da, hainbat irakasgai batzen dituen gunea. Hori dio Unescok. Robotika eta irakurketa isila batu daitezke liburutegian.

Adibide bat jar zenezake?

Lehen Hezkuntzan ikasleak *Odisea* lantzen ikusi ditut. Hezkuntza maila desberdinetako haurrek itzulpena eta ilustrazioa lantzen dituzte, baina baita arlo desberdinak ere, hala nola, Geografia, Arte, Historia, Teknologia... Azken emaitza moduan, ikasleek matematikak eta arteak duten erlazioari buruzko bideo bat egin behar dute. Horretarako balio digu heziketa literarioak. Izan ere, aurreko belaunaldiak guretzat sortu dituzten mundu posibleekin esperimentatzea esan nahi du heziketa literarioak, eta guk gure hurrekin eta gazteekin esperimentatu nahi izatea eta haiek gai izan daitezela euren kasa esperimentatzeko behin eskola utzi ondoren.

Hori esanik, garrantzitsua iruditzen zait libu-

Fikziozko narratiba askok ez dituzte irakurleen jarrerak, pentsamenduak edo sentimenduak aldatzen. Aldiz, literatur lan klasikoek bai

ruen funtzioak bereiztea: alde batetik eskolan irakurriko ditugun liburuak dauzkagu, eta, beste alde batetik, aisialdian eta kontsumo partikularreko material gisan irakurtzen ditugun liburuak daude. Haurrek eta nerabeek kontsumo partikularrean nahi dutena edo familiek egoki ikusten dutena irakur dezatela, baina eskolaren kasuan gure helburua heziketa literarioa baldin bada, irakurketa lehenetsi behar dugu. Eta *irakurketa* diodanean ez dut esan nahi “hartu *Kixotea* eta irakurri etxean”. Hori ezin da egin, ez dauka zentzurik. Proiektu bat proposatzeari buruz ari gara, eta, horretarako, agian ez da beharrezkoa obra klasiko osoa irakurtzea. Irakasleak egoki ikusten dituen atalak irakurtzea oso baliagarria izan daiteke heziketa literarioari begira.

Oso interesgarria izan zen EAEko ikastetxe batzuek parte hartu zuten *Quijote News* proiektua: nerabeek *Kixotearen* garaiari loturiko egunkari bat egin behar zuten eta horretarako irakasleek gomendatutako pasarteak irakurri behar zituzten. Kontua da *Kixoteak* eragin zien jakin-minak nerabe asko liburu osoa irakurtzera animatu zituela, nahiz eta ez obligazio izan. Gisa horretako ekintza kolaboratiboetarako aukerak eskaintzen dituzten proiektuak oso interesgarriak dira. Horretarako canon literarioa oso baliagarria da. Beraz, irakasleok egin behar dugun galdera izango da nola irakurtzen dugun literatura. Galdera da: *nola*? Nola irakurtzen ditugu liburuak? Eta zer egin dezakegun hezkuntza komunitate osoak parte har dezan, ondare literarioa ez baita Literaturako irakasgaiaren egitekoa soilik. Oso garrantzitsua da liburuen gaineko proiektuetan familiak txertatzea, haiek baitira lehenengo bitartekariak.

Aipatu duzu beste kontu bat direla eskolatik kanpo irakurtzen diren liburuak...

Arazoa da nerabeak eta irakurle gazteak beti gauza bera irakurtzen ari direla. Sare sozialletako algoritmoak gure tankerakoak diren pertsonen erreferentziak soilik eskaintzen

dizkigun modu berean, irakurketa horiek nerabeak eurak diren bezalako erreferentziak itzultzen dizkiete beti. Irakurketa errepikakor horretan ez dago aniztasunik, berez irakurketak dakarren aniztasun hori ez dute eskaintzen euren kasa edo eraginpean hautatu ohi dituzten liburuek.

Zein irizpide izan beharko genituzke kontuan liburuek hautatzeko garaian?

Irizpideak oso garrantzitsuak dira. Baina gogoratu, galdera ez dela *zer*, galdera da *nola irakurtzen ditugun liburuek*. Ibilbideak egin behar dira Haur Hezkuntzan, Lehen Hezkuntzan eta Bigarren Hezkuntzan. Oinarritzko heziketa guztia ikastetxe berean edo bederen zati handia zentro berean egiten denean, nahiko erraza da ibilbide horiek diseinatzea. Irakurketetan hazten joan ahal izateko garrantzitsua da irakurketen artean elkarrizketak sortzea. Haur Hezkuntzak *Lazarillo*-ren egokitzapenak irakurri baldin badituzu, interesgarria izango litzateke Bigarren Hezkuntzan *Lazarillo*-ren esperientzia hori hartzea eta gogoratzea.

Beraz, *nola* horri begira, ikasleei proposatuko dizkiegun proiektuen bidez eragin dezakegu motibazioa, ez hainbeste *zer* horretan edo irakurketaren objektuan. Literatur hezkuntzan irakaslea gida bat da. Irakasleak ezin dio ikasleari liburu bat eman bere kasa irakur dezan; irakasleak bidelaguntza eskaini behar dio. Liburu horren irakurketa bidelaguntza bat da; irakasleek askotan pentsatzen dute bidelaguntza horretan egiten diren ekintzak denbora-galtzeak direla, eta ez, gai askotarako bidea irekitzen dizun testu klasiko baten irakurketan bidelaguntza egitea ez da denbora galtzea, esperientziak eskaintzea da. Irakaslearen egitekoa da irakurketan laguntzea eta erremintak ematea ikasle horrek, pertsona heldu bihurtzen denean, ez dezan irakurketa abandonatu. Ikasleak, irakurketaz goza dezan, konpetente izan behar du, eta, horretarako, erremintak behar ditu.

Irakaslearen egitekoa da irakurketan laguntzea eta erremintak ematea ikasle hori pertsona heldu bihurtzen denean ez dezan irakurketa abandonatu

Galdera laburrak

01.

Eskola garaiko oroitzapen on bat?

Eduardo Alonso irakaslea eta haren Lengua y Literaturako eskolak.

02.

Eskola garaiko oroitzapen txar bat?

Ahaztuak ditut.

03.

Nolako eskola amesten duzu?

Plurala, inklusiboa, sortzailea eta beti erronka intelektualak eta humanoak proposatzen dituen.

04.

Zuretzat garrantzitsua den balore bat?

Enpatia.

05.

Hezkuntzari buruzko film bat edo liburu bat?

bell hooks-en (2010) *Ensenyar pensament crític*. Editorial Raig Verd, 2022. Josefina Caballek itzulia (Euskaraz: *Transgresioa irakasgai*, Katakarak. Amaia Apaluazak itzulia).

Esperientzia

Erantzunen kutxa

Erantzunak topatzeko eta kezkek zein zalantzak partekatzeko espazio segurua da antzerkia; erantzunen kutxa magiko baten moduko zerbait. Ikasleen beharretatik abiatuta, hausnarketarako espazioa zabaltzeko aukera ematen dute. Apropox egitasmoak eskoletan egiten dituen antzerkigintza saioek.

» Bergarako Aranzadi ikastolako DBHko 1. mailako ikasleak maskarekin lanean lurgi Etxebarriaren gidaritzapean.

Olatz Lasagabaster

Hezkuntza-eremuan, bi programa ditu Apropox egitasmoak: *lufala!!*, Lehen Hezkuntzako 5. eta 6. mailerako, eta *Baliatu*, Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako 1. eta 2. mailerako. Horrez gain, beste bi egitarau ere baditu Apropoxek programa horien ezagutza, teknika eta esku-hartzea lantzeko.

DBHko saioetara iristen direnerako, esperientzia izan dute ikasleek antzerkigintza lantzen, eta ez dira zerotik hasten. Lurgi Etxebarria Apropox egitasmoaren bideratzaileak dio horrek lana nabarmen errazten duela: "Ikasleei esaten diedanean publikoari begiratu behar diotela, badakite zergatik begiratu behar dioten, eta ez dute azalpen gehiagorik behar izaten. Eskolan, azalpen asko jasotzen dituzte ikasgaiak lantzen ari direnean, eta ni gorputzetik irakasten saiatzen naiz, eginez ikas dezaten, eta ez buruak bultzatuta soilik".

LHn egiten dituzten antzezlanek ez dute mezu sakonik izaten, Etxebarriak dioenez: "DBHko 1. mailan egiten ditugun eszenetan, isuri ludikoa berez etortzen da. Isuri pedagogikoa bideratzaileok eragiten dugu, pertsonen jokamoldeei erreparatuz, eta eszenak esanguratsuagoak izaten dira".

DBHko 2. mailan, berriz, antzezlan bat sortzen dute, hasieratik amaierara. Ordurako, ikasleek badakite zer-nolako antzezlan sortu nahi duten: komedia, drama edota aldarrikapena nahi duten, esate baterako, eta euren esku gelditzen da zer plazaratu nahi duten. 15 ordu izaten dira guztira, baina ikastetxeko komunitateak ere ekarpena egin behar du, zenbait ikastordu gidoia osatzera bideratuz. Amaieran, hainbat ikusleren aurrean antzeztzen dute antzezlan.

Antzerki pedagogikoa eta antzerki ludikoa

Apropox egitasmoko profesionalekin egiten

dituzten saioetan, antzerkigintza pedagogikoa edo filosofikoa lantzen dute, batetik, eta antzerkigintza ludikoa, bestetik. “Antzerki pedagogikoak erakusten digu antzerkiak pertsonaren jokamoldeei buruz ikertzeko balio duela. Ikasleek agertokira eramaten dituzte bizitzako hainbat egoera, eta egoera horiek hainbat roletatik interpretatzen dituzte”, azaldu du Etxebarriak.

Antzerki ludikoa lantzetik antzerki pedagogikoa lantzerara pasatzeko, LHtik DBHrako aldaketa horretan, haurtzaroa agurtzen dutela dio Etxebarriak: “Lehenengo saioetan, arnasketak egiten ditugu, saioak samurtasunez egiten ditugu, eta ikasleei azaltzen diegu etapa berri batean daudela eta hainbat gauzari agur esan behar dietela. Aurretik ere amaren bularrari, biberioari, txupeteari edota Olentzerori agur esan dieten moduan, esaten diegu orain haurtzaroa agurtzeko garaia iritsi dela. Taldeka jartzen dira, eta

Ikasleek agertokira eramaten dituzte bizitzako hainbat egoera, eta egoera horien jarraipena azaletik, konplizitatez edo kanpotik egiten dute, nolabait, eszenak hainbat roletatik interpretatuz

Iurgi Etxebarria, Apropox egitasmoaren bideratzailea

agurtuko dituzten alderdiak zerrendatzen dituzte: inozentzia, lelokeriak egitea, eztabaida zentzugabeak izatea... Ondoren, ideia horiek agertokira eramaten ditugu”.

Behin, adibidez, zentzugabekeriak egiteari agur esateko, familia baten bidaia antzeztu zuten: oporretara zihoazen autoan. Atzeko aldean zihoan umeetako bat jertse batekin ari zen jolasean, eta jertse horrek gidariaren buruan amaitu zuen, hari begiak estaliz. Familiak istripua izan zuen, eta horrek aukera eman zien hainbat egoeratan zuhurtziaz jokatzeak duen garrantziari buruz hitz egiteko.

Ikasleek gidoi bat idazten dute eta, taldeka, eginbeharrak banatzen dituzte: pertsonaien izenak asmatu, pertsonaia horiek taldekatu, pertsonaiek izango dituzten arazoak zerrendatu, landuko dituzten emozioak pentsatu, antzezlanaren kokapen fisikoa irudikatu... Eta, prozesuak aurrera egin ahala, hasieran zehaztutako informazio hori guztia eszenak sortzeko erabiltzen dute. “Familia barneko arazoei buruz hitz egiten dutenean, banaketak bizi izan dituztenek, adibidez, horri buruz hitz egiten dute, arazoa normalizatu egiten dute eta gordeta gelditzen da”, azaldu du Etxebarriak.

Gai batzuk errepikatu egiten dira, eta eskola-jazarpena da behin eta berriz ateratzen den gaietako bat Etxebarriaren arabera: “Hilerokoarengatik neskaren bati eskola-jazarpena egin dioten kasuren bat edo beste atera izan da: hilerokoarekin zegoelako edo lehen aldiz etorri zaiolako. Gai horri buruzko eszenak egin izan ditugu, eta agertokian dauden unean bertan eman ohi diote erantzuna arazoari”.

Antzezlanaren sortze prozesuak aukera ematen die, beraz, emozioak, balioak edota eguneroko arazoak lantzeko. Jolasaren bidez, baina sakontasunez, Etxebarriaren

hitzetan: “Ez dugu antzezlan perfektua bilatzen, baizik eta ikasgelan hainbat gairen gainean topatzen ez dituzten erantzun horiek antzerkiaren espazioan topatzea eta kezka edota zalantza partekatzeko aukera izatea”. Lehen unetik lantzen dituzte konfidentzialtasuna eta errespetua, Etxebarriak esaten duen moduan, ikasleak etengabe zaindu behar direlako. Guztia bide onetik joan dadin, behaketa lan handia egin behar izaten dute, eta beti izaten da irakasleren bat Apropoxek gidatutako saioetan: “Antzeppen sakonak egiten dituzten neurrian, ikasleen baretasun psikologikoa bermatzeko eta bideratzaileak pisu guztia izan ez dezan, eskertzekoa izaten da gelan beste arduradunen bat egotea. Oraindik ez dugu egoera zailik bizi izan, ikasleek antzerkia eta errealitatea oso ongi bereizten dituztelako,

baina komeni da beste irakasleren bat ere izatea”.

Ikasleen beharretatik abiatuta

Ikasleek aukeratzen dituzte beti lantzen dituzten gaiak. “Haien beharretatik abiatuta lantzen ditugu gaiak, behartzeak ez baitu batere laguntzen”, dio Etxebarriak. Baina, esku hartzea beharrezkoa denean, ikasleei laguntza hori ere ematen diete: “Eszena batean ez baldin badute irtenbidea garbi ikusten, esku hartzen dut. Rol aldaketak ere oso politak izaten dira: adibidez, eskola jazarpenari buruz hitz egiteko argazki bat sortu dezaten eskatzen baldin badiet, argazkia sortzen dute. Bat lurlean etzaten da, eta beste batzuk ostikadak ematen ari direla antzezten dute. Normalean, lurlean gelditzen

Ez dugu antzezlan perfektua bilatzen, baizik eta ikasgelan hainbat gairen gainean topatzen ez dituzten erantzun horiek antzerkiaren espazioan topatzea

Iurgi Etxebarria, Apropox egitasmoaren bideratzailea

dena ez da liderra izaten; liderra edo taldean boteretsua dena goian kokatu ohi da, ostikadak ematen. Orduan, alaketak proposatzen ditugu, eta liderrak lurrean jartzen ditugu; deseroso sentitzen dira egoera horretan, eta ez dute azalpen gehiagorik behar izaten, euren azalean sentitzen baitute hori zer den”.

Etxebarriaren hitzetan, badira esku hartzea eskatzen duten beste eszena batzuk ere: “Eszena batean ikusten badut gurasoekiko errespeturik gabe jokatzeko ari direla, moztu egiten dut, eta galdetzen diet ea posible den gurasoak modu horretan tratatzea. Antzerkia zuzentzen dudana heinean, hausnarketarako espazioa zabaltzen saiatzen naiz”. Antzerkiaren alderdi ludikotik abiatzen dira alderdi pedagogikoa lantzeko eta fikzioaren bidez esku artean dituzten gai horiek argiago gelditzeko. Ikasleek asko eskertzen dute jolasen bidez ikastea, eta balorazio ona egiten dute guztiek. Balorazioetan gehien erabiltzen duten hitza *interesgarria* izaten da. Lehen Hezkuntzan *oso polita* esaten duten moduan, DBHn *interesgarria* izaten da gehien errepikatzen den hitza, hain zuzen ere. Irakasleentzat ere esperientzia positiboa izaten da, ikasleen arteko harremanak hobetzeko eta gatazkak beste modu batera kudeatzeko baliagarria dela ikusten baitute.

Zer diote ikasleek?

Bergarako Aranzadi ikastolako DBHko 1. mailako ikasleek egin zuten azken saioan izan zen **Hik Hasi**. *Baliatu* programaren azken saioa izan zen hura, aurretik beste 14 saio egin eta gero, eta maskarekin egin zuten lan egun hartan. Gelara sartu, antzezteko arropak jantzi, eta agertokira igo ziren txandaka, Etxebarriak emandako azalpenak jarraituz hainbat eszena antzezteko. Gogotsu aritu ziren ikasleak, eta guztiek oholtzara igotzeko denborarik izan ez bazuten ere, denek agertu zuten parte hartzeko gogoia.

Saioa amaituta, haietako seirekin izan zen **Hik Hasi**: Malen Agirre, Elene Rodriguez, Irati Inza, Aner Urisabel, Aratz Aperribai eta Peio Elguero. Guztiak ere gogotsu daude datorren ikasturtean antzerki saioekin jarraitzeko.

Esperientzia zer-nolakoa izan den galdetuta, oso ona izan dela esan zuten guztiek. “Oso ongi pasatu dugu, eta asko ikasi dugu. Adibidez, gure gorpuztarekin gauzak irudikatzen eta eskulturak egiten ikasi dugu; berezia izan da hori”, dio Agirrek. Talde gisa harremanak hobetzen eta elkartzen lagundu diela dio, bestalde, Inzak: “Taldekide guztiekin batera landu ditugu gaiak; lan bakoitzean, gelakide desberdinekin egin izan dugu lan, eta elkartu egin gaitu horrek”. Iritzi berekoa da Urisabel: “Taldeak nahastuta aritu garenez, hain gertukoak ez ditugun ikaskideekin hitz egiteko eta harreman estuagoa izateko balio izan du”.

Azken saioan lotsatuta baina gustura sentitu dela dio Agirrek, eta Rodriguezek ere, parte hartzeko denborarik eman ez badio ere, ikaskideak oso ongi aritu direla uste du. Oso esperientzia dibertigarria izan dela diote, berriz, Urisabelek eta Elguerok, eta Aperribaik uste du egunerokoan sortzen diren arazoak beste modu batera hartzen lagundu diela. Urisabelek gaineratu duenez, bizitza nolakoa den eta zer arazo dauden ikusteko balio izan die esperientziak.

Taldekide guztiekin batera landu ditugu gaiak; lan bakoitzean, gelakide desberdinekin egin izan dugu lan, eta elkartu egin gaitu horrek

Irati Inza, Bergarako Aranzadi ikastolako DBH 1eko ikaslea

Euskarazko ikasmaterialak denon eskura

Ekarpena

Euskarazko ikasmaterialen dokumentazio-zentroak hezkuntza komunitateari begira osatutako katalogo zabala du: EIMA Katalogoa. Irakasleentzat baliagarri izan daitekeen material ugari aurki daiteke bertan eta baliabideen funtsa handituz doa urtez urte.

» EIMA Katalogoko baliabideak maileguan har daitezke.

Olatz Lasagabaster

Euskarazko ikasmaterien katalogoa eta liburutegia da EIMA Katalogoa. www.eimakatalogoa.eus webgunean ikusgai daude baliabide guztiak eta, horrez gain, Eibarren dute egoitza fisikoa. Ainara Buenetxea eta Roberto Kerexeta EIMA Katalogoko langileak dira eta hura elikatzeke lana etengabea dela diote: “Irakasleentzat baliagarria izan daitekeen materiala eskuratzen saiatzen gara, ondoren haiek eskoletan erabiltzeko aukera izan dezaten”, azaldu du Buenetxeak.

1982an hasi zen EIMA euskarazko ikasmaterialgintza programa. EIMAREN helburu nagusia da unibertsitatez kanpoko irakasmailetarako euskaraz behar adina ikasmaterial sor dadin bultzatzea, ikasmaterial horien kalitatea zaintzea eta ikasmaterial horiek zabaltzen laguntzea. 2005ean ordura arte

sortutako ikasmaterial guztia biltzeko eta katalogatzeko beharra ikusi zuen Hezkuntza Saileko Euskara Zerbitzuak, eta EIMA Katalogoa eratu zuen. Sasoi hartan Fernando Berrizbeitia teknikariak heldu zion lan horri. Hasieran dena ordenatu eta txukundu beharra izan zutela gehitu du Buenetxeak: “Material ugari ari zen pilatzen eta dena ordenatzea erabaki zuten. Gerora, 2019an, beste pauso bat eman eta mailegu-zerbitzua sortu zen Eibarko egoitzan ditugun baliabideak irakasleei zabaltzeko asmoz, ordura arte materialen biltegia besterik ez baitzen”.

Berriki Euskararen eta Hizkuntzen Ikas-kuntzarako Institutua sortu du Hezkuntza Sailak eta, Institutuaren ildo nagusietako bat euskarazko ikasmaterialgintza denez, hor du lekua gaur egun EIMA Katalogoak.

Webgunean zein egoitzan

Katalogoan dauden baliabide guztiak webgunearen bidez kontsulta daitezke, eta baliabide horietako asko baita deskargatu ere. Hala ere, nahi duen orok du, Eibar-ko egoitzara joateko aukera. Egoitzako material guztien erreferentziak daude web orrian; guztira 38.700 erreferentzia baino gehiago. “Hemen fisikoki dugun guztiaren erreferentzia dugu webgunean eta 38.700 baliabide horien herena, gutxi gorabehera, digitalak dira”, azaldu du Buenetxeak. Alegia, 26.000 baliabide baino gehiago har daitezke maileguan eta gainerakoak, 12.000 inguru, on-line kontsulta edo deskarga daitezke. “Baliabide digitalak esaten dugunean esan nahi dugu Interneten bidez kontsulta edo deskarga daitezkeela —zehaztu du Kerexetak—. Baliabideren bat erabiltzeko baimena baldin badugu edo lizentzia libre baldin bada, gure zerbitzarira igotzen dugu. Eta, baimenik ezean, dagokion webgunerako loturak jartzen ditugu hala nahi duenak horiek kontsultatzeko edo deskargatzeko aukera izan dezan”.

Edonor bertara daiteke kontsultak egiteko, materiala begiratzeko edo maileguan hartzeko. Bestalde, Euskal Herriko edozein ikastetxek du materiala webgunearen bidez maileguan doan eskatzeko aukera. Prozedura nolakoa den azaldu du Kerexetak: “Zerbitzu hori lanean ari diren irakasleentzat soilik da. Gure webgunean sartu eta kontua sortu behar dute. Hori egin ondoren, erabiltzailea eta pasahitza bidaltzen dizkiegu. Modu horretan, materiala maileguan eskatzeko aukera dute eta eskatutako materiala ikastetxean jasoko dute. Hala ere, baliabide digitalak erabiltzeko ez dago erregistratu beharrik. Materiala hiru asteko epean itzuli behar da, eta, ondoren, EIMA Katalogoak kudeatzen du itzultze-prozesua.

Askotariko baliabideak

Euskarazko ikasmaterialak biltzen ditu EIMA Katalogoak eta EIMA programaren onespena dute 10.000 baliabide baino gehiagok. Horien artean IRALEko materialak aipatu nahi izan ditu Buenetxeak: “Irakasleek IRALE programaren barnean

Hezkuntza-komunitateak ez du ezagutzen eta ez zaio behar besteko probetxua ateratzen. Uste dugu irakasle gaiek ezinbestean ezagutu beharreko baliabidea dela

Roberto Kerexeta,
EIMA Katalogoko langilea

sortzen dituzten materialak eskuragarri daude EIMA Katalogoan. IRALeko irakastegietan hainbat ikastaro izaten dira eta *R400* ikastaroa materiala sortzeko izaten da; material horiek guztiak Katalogoan daude. Gehienak curricularrak dira eta jada 800 baino gehiago daude". EIMA Katalogoko arduradunek igotzen dituzte materialak webgunera, baina irakasle askok material oso interesgarriak sortzen dituztela, eta horiek ere denon eskura jartzea interesgarria izango litzatekeela aipatu du Buenetxeak.

Eibarko egoitzan askotariko baliabideak daude: ikus-entzunezkoak, jolas didaktikoak, testuliburuak, haur eta gazteentzako literatura eta kontsulta-liburuak, komikiak, hizkuntzak ikasteko metodoak... Webgunean, baliabideak hamaika kategoriatan sailkatuta daude:

1. Curriculumeko baliabideak
2. Eduki digital didaktikoak
3. Bideo didaktikoak
4. Jolas didaktikoak

5. Erreferentzia-materialak
6. Monografiak
7. Dokumentalak
8. Haur eta Gazteentzako Literatura
9. EIMAk onetsitakoak
10. IRALeren materialak
11. Baliabide digitalak

Gaiaren, autorearen edo izenburuaren arabera bilaketa egin daiteke edozein baliabide aurkitzeko, eta bilaketa horiek errazteko iragazkiak erabil daitezke: hezkuntza-etapa, ikasgaia edota gaia, forma-tua... Horren adibidea jarri du Buenetxeak: "Demagun *Gau Beltza* landu nahi dugula. Bilatzailean *Gau Beltza* jarritz gero, umeentzako zein helduentzako dauden materialak eta bibliografia agertuko zaizkigu.

Hik Hasin Gau Beltzaren gaia landu baldin bada, esate baterako, horren erreferentzia ere azalduko da. Hori oso interesgarria da". Azken urteetan Interneteko material ugari katalogatzen dihardutela azaldu du Kerexetak: "Sareko material hori guztia ez da ia inon katalogatzen, ez, behintzat, modu sistematikoan. Udal liburutegietara telebistako programa bat aurkitzera joaten bazara, ez duzu aurkituko, baina hemen bai. *Ur handitan* edo *Sautrela* bezalako saioen loturak aurki daitezke, gaiaren arabera antolatuta. Eta Ikusgelako bideo guztiak ere katalogatuta ditugu".

Erabilerak gora egitea helburu

20 urtetik gora dituen arren, oraindik ere ezezaguna da EIMA Katalogoa askorentzat, eta erabilera handitzea nahiko lukete arduradunek: "Hezkuntza-komunitateak ez du

ezagutzen eta ez zaio behar besteko probetxua ateratzen. Uste dugu irakaslegaiak ezinbestean ezagutu beharreko baliabidea dela”, esan du Kerexetak.

Edonoren eskura dagoen tresna erabilgarria da EIMA Katalogoa. Proiektuari bultzada

emateko eta ezagutarazteko asmoz, itxuraldatzen ari dira web ataria. Aurkezpen-bideo bat sortu dute, eta webgunea nola erabili behar den eta mailegu eskaerak nola egin azaltzen duen bideotutoriala ere sortu dute: <https://www.youtube.com/@EIMAKatalogoa> helbidean ikus daitezke.

EIMA Katalogoa zenbakitan

EIMA Katalogoaren funtsa urtez urte handitzen da eta gaur-gaurkoz 38.700tik gora material daude katalogatuta. Horietako 12.000tik gora baliabide digitalak dira. Hauek dira baliabide batzuk:

- Curriculum lantzeko berariaz sortutako materialak (ikasliburuak, gidaliburuak, lan-koadernoak, ariketa-koadernoak...): 13.500 baliabide baino gehiago.
- Webgune eta simulazio didaktikoak: 1.400 baliabidetik gora.
- Irakasleek eskolak prestatzeko material monografikoak: 5.800 baino gehiago.
- Irakasleentzako kontsulta-materialak: 4.100 inguru.
- Dokumentalak: 780 baliabide.
- Haur eta Gazte Literatura: 8.100 baliabide baino gehiago.
- Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Sailaren onespina duen materiala: 10.000 baliabide baino gehiago.
- IRALEn sortutako materialak: 820tik gora.
- Haurrentzako eta gazteentzako dokumental, film eta bideo didaktikoak: 6.120 baliabide baino gehiago.
- Jolas didaktikoak: 330 inguru.

Aholkularitza Zerbitzua

Hobekuntzak eta eraldaketa
prozesuak aurrera eraman
nahi dituzten ikastetxeei
zuzendutako bidelaguntza da.

Informazioa

www.hikhasi.eus

IKASTETXE BAKOITZAREN BEHARRETATIK ETA ERRONKETATIK ABIATUZ,
ONDORENGO ALDERDI HAUETAN EGITEN DITUGU EKARPENAK:

Irakasle taldearen
partaidetza eta kohesioa
errazten ditugu.

Ikasleekin egunerokoan
erabiltzeko tresnak lantzen
ditugu.

Etengabeko
hobekuntzarako antolaketa
jasangarria bilatzen dugu.

hik hasi

Zazpi balio 30 urtez

Ekarpena

30 urte bete ditu **Hik Hasik** eta alez ale, aldizkariaren 300. zenbakira ere iritsi gara. Urteek aurrera egin dute, baina hasierako bokazio bera dugu: Euskal Herrirako hezkuntza eredu propioa eraikitzeko bidean, topagune izatea.

Olatz Lasagabaster

»» Hik Hasik hainbat diseinu aldaketa izan ditu 30 urteotan.

Esku artean duzu 300. **Hik Hasi**. Zenbaki borobilerira iritsi gara: aldizkariaren 300 ale argitaratu baititu **Hik Hasik** 30 urtez. 1995ko maiatzean ikusi zuen argia **Hik Hasiren** 0 zenbakiak, Joxe Mari Auzmendiren ekime-
nez eta beste hainbat pertsonaren ezin-
besteko laguntzaz, eta orduan ekin zion
hiru hamarkadaz luzatu den ibilbideari.
Euskal hezkuntza komunitatean, irakas-
leen artean, sareen artean... elkartruckerako
foro baten beharra gero eta nabarmenago
sentitzen zen garai hartan eta denena eta
denentzat izango zen topagune eta eragile
baten premia ikusi zuten. Horrela jaio zen
Hik Hasi.

Denena eta denentzat izango
zen topagune eta eragile baten
premia ikusi zuten. Horrela jaio
zen **Hik Hasi**

30 urteotan Euskal Herriko ikastetxeetako esperientziak eta proiektuak bildu ditu, adituen esanak jaso ditu eta askotariko gaiak landu ditu sakontasunez

Aldizkaria izan zen egitasmoaren bizkarrezurra, baina ordutik hona enborrak adar ugari bota ditu eta euskal hezkuntza komunitatea elkartzeko eta sendotzeko borondatez jaio ziren orrialde haiez hara-

go, formazioa ere zutabe izan du. Eragile izateko helburu izan zuen **Hik Hasik** hasieratik eta, bide horretan, zazpi balioren gainean jaio zen eta hazi da: euskalduna, nazionala, irakasleena, bateratzailea, irekia, plurala, bateratzailea eta independentea. Euskal hezkuntzako askotariko eragileen eta partaideen topagune, bilgune eta eztabaida gune izateko bokazioz abiatu zen **Hik Hasi**.

30 urteotan Euskal Herriko ikastetxeetako esperientziak eta proiektuak bildu ditu, adituen esanak jaso ditu eta askotariko gaiak landu ditu sakontasunez. Alez ale, hezkuntzari buruz euskaraz idatzitako dokumentuen datu-base aberatsa eta esanguratsua sortu du **Hik Hasik**. www.hikhasi.eus webgunean eskuragarri dago eta ikasle, irakasle zein interesa duen orontzat erreferentzia bilakatu da.

»» **Hik Hasi** aldizkaria inprentan.

» HIK Hasiko talde eragilea.

Urteotan ahalegina egin du bide horretan eta horren lekuko dira hezkuntza komunitatea bateratzeko egindako saiakerak: 1999an hezkuntza gaiei buruzko eztabaida eta hausnarketa bilgune izateko xedez sortu zen *Hezkuntzaren Gizarte Gunea* izeneko egitasmoa bultzatu zuen. 2006an, berriz, Euskal Herriko Oinarritzko Hezkuntza Akordioa aurkeztu zen. Nazio Eztabaidagunearen Hezkuntza Batzordeko arduradun izan zen Joxe Mari Auzmendi eta eztabaida luzeen ondoren aurkeztu zuten Akordio hura. Ez zen azken saiakera izan, ordea: 2017an, urtebeteko hausnarketa eta lanketaren ondoren, Hezkuntza Proposamena aurkeztu zuen **HIK Hasik**; hezkuntza hobetzeko gakoak jarri zituen mahai gainean proposamen hark. Hezkun-

tza komunitate osoaren eskura jarritako dokumentua aztergai izan zuten hezkuntza arloko eragileek eta horrek gerora eragina izan zuen EAEko Hezkuntza Legearen lanketan.

Jardunaldiak, ikastaroak, bidaia pedagogikoak, liburuak, ale monografikoak, musika liburuak, CD-ak... Hezkuntza arloan hamai-ka ekarpen egin ditu **HIK Hasik** urteotan guztiotan eta orain pauso berri bat ere eman du ikastetxeentzako aholkularitza zerbitzua martxan jarrita, eraldaketa eta berrikuntza ardatz.

Urte askotarako **HIK Hasi**! Eta zorionak */ik/*asitarroi eta urteotan guztiotan **HIK Hasi** posible egin duzuen guztioi!

Ahalduntze eskola

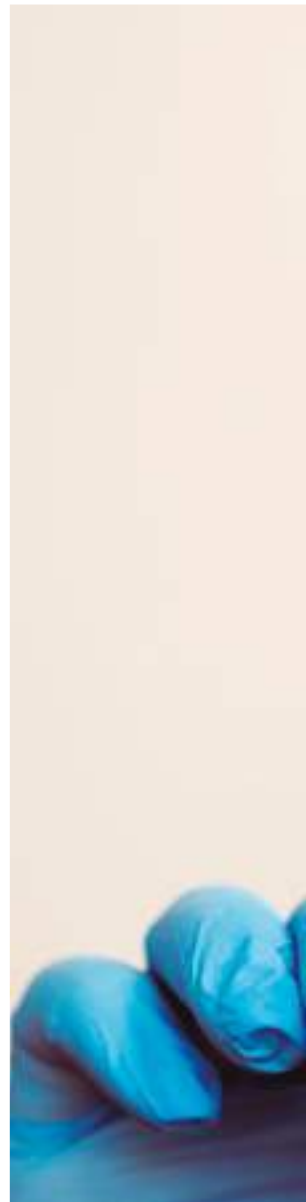
Hil ala bizi, norberak erabaki

46

Heriotza ona, heriotza lasaia esan nahi du *eutanasia* hitzak. Eztabaida handia sortzen duen gaia da: eskubidea da batzuentzat, hilketa besteentzat. Sendatzerik ez duten gaixotasunen kasuan, bizirik jarraitu nahi dugun edo ez erabakitzeko aukera ematen du eutanasiak.

Naroa Martinez Suarez
Irakaslea eta psikopedagogoa

Olatz Lasagabaster

Heriotzak eta harekin lotutako gaiek tabu izaten jarraitzen dute, eta gutxi hitz egiten dugu horiei buruz, baina badugu eskubidea gaixotasun larriren edo sendaezinen bat izanez gero nolako heriotza nahi dugun erabakitze-

ko, Hego Euskal Herrian bederen. Eutanasiak eztabaida handia sortzen du, eta asko dira aldeko eta kontrako argudioak: duin bizitzeko eskubidea dugun moduan, duin hiltzekoa ere badugula defendatzen dute eutanasiaren aldekoek. Harri Berri-Oleta ikastetxeko irakaslea, psikopedagogoa eta heriotzak eragindako galeren pedagogian eta suizidioaren prebentzioan espezialista da Naroa Martinez Suarez.

Oinarrizko galdera, hasteko: zer da eutanasia?

Erabat osatzeko edo hobera egiteko aukerarik ez duen pertsona baten bizitzari amaiera medikalizatua ematea da eutanasia, betiere mediku batek lagunduta.

Gaixotasuna hilgarria ez den kasuetan aplikatzen al da, beraz, eutanasia?

Bestelako kasuetan, zainketa aringarriak aplikatzen dira. Hori da bataren eta bestearen arteko aldea: gaixotasun batek okerrera egiten baldin badu, zaintza aringarriak heriotza bizkortzeko aukera izan daitezke; hori ez da eutanasia. Gaixotasunak epe laburrera edo ertainera zuzenean heriotza ekarriko ez lukeen kasuetan aplikatuko litzateke eutanasia.

Gai horrekin ere zatiketa dugu Euskal Herrian: legezkoa da Hego Euskal Herrian, baina Ipar Euskal Herrian ez, Frantziako Estatuak ez duelako eutanasia legeztatu.

Herrialde askotan tirabira handiak daude legeztatzeari dagokionez. Eutanasia suizidioarekin parekatzen dut nik: eutanasiaren kasuan, agerikoagoa izaten da fisikoki dagoen degenerazio hori, gaitasunak galtzea edota sufrimendu fisikoa; baina, suizidio kasuetan, sufrimendu emozionala handia izaten da.

Zein dira eutanasiaren aldeko eta kontrako argudio nagusiak?

Kontrako argudio nagusia bizitzaren aurka-

koa dela izaten da; abortuaren kontra dauden argudio bera da. Bestalde, gehiegizko erabileraren beldurra aipatzen dute, eta erlijioak eta moralak pisu handia hartzen dute. Suizidioa legeztatzearen moduko zerbait izango litzatekeela dio hainbatek.

Eta zer diote aldeko argudioek?

Heriotza duinerako eskubidea eta nork bere bizitzari buruz erabakitzeko askatasuna aipatzen dira. Abortuaren kasuan bezala, legeztatua egoteak ez du inor hori egitera behartzen, aukera bat baino ez da.

Kosta egiten zaigu hiltzeko erabakia hartzeko askatasuna onartzea.

Bai. Heriotzari beldurra diogu, ez dugu onartzen maite dugun norbaitek hiltzeko hautua egitea, eta porrot gisa bizitzen dugu. Mediku askori ere gauza bera gertatzen zaie, bizitzak salbatzeko hezi dituztelako eta ez bizitzak modu duinean amaiarazteko.

Zergatik da garrantzitsua eskolan eutanasiari buruz hitz egitea?

Heriotza bizitzaren parte da, eta eskolan eta etxean heriotzari buruz naturaltasunez hitz egin behar da. Txakurrekin eta maskotekin eutanasia oso onartua dugun zerbait da: sufritzen ari direla onartzen dugu, eta ez duela merezi, baina pertsonak ere erabaki hori har dezakete, eta horretarako informazioa eduki behar dute.

Heriotzaren aurrean, hainbat aukera

Heriotzaren atarian sufrimendua-rekin amaitzeko hiru aukera nagusi daude, zainketa aringarriez harago: Aurretiazko Borondateen Dokumentua, eutanasia eta lagundutako suizidioa.

Aurretiazko Borondateen Dokumentua.

Idatzizko dokumentua da, mediku taldeari zuzendua. Pertsona batek jarraibideak uzten ditu, etorkizunean bere borondatea adierazteko gai ez baldin bada jarraibide horiek kontuan hartu daitezzen. Dokumentu hori edozein momentutan aldatu daiteke, edo atzera bota daiteke, pertsonak erabakiak hartzeko gaitasunari eusten dion bitartean.

Eutanasia. Medikuak botika hilgarri bat ematen dio gaixoari. Normalean, zain barnekoa izaten da.

Lagundutako suizidioa. Pertsonak norbaiten laguntza behar du eta, normalean, heriotza eragiten duen substantzia edangarria hartzen du, baina azken ekintza hark egiten du, ez medikuak.

Psikomotrizitate erlazionala:

aukera berdintasuna eta emozioak

Mapi Urrestirekin

Psikologoa, sexologoa eta
harreman psikomotrizista

2025eko irailetik 2026ko ekainera | 18 saio
teoriko-praktiko eta bizipen-jolas saioak

125 orduko homologazioa

Hilean bi ostiral 17:00-21:00

1.215 euro | 415 euro matrikula eta 80 euro hilero
Hikhasitarrek 50€ko beherapena izango dute

Usurbilen

Psikomotrizitateak
segurtasunerako espazioa
eskaintzen dio haurrari. Formazio
honetan landuko diren edukiak
eta bizipen saioak horretarako
lagungarri izango dira.

Izen-ematea zabalik

www.hikhasi.eus/formazioa

hik hasi

Hezkuntza eraldatzeko

Nola gogoratu behar dugu Mirande?

50

Proposamena

Datorren azaroan beteko da Jon Miranderen jaiotzaren mendeurrena, euskal literaturako nobela moderno aitzindariaren egilearena. Polemikaz inguraturiko idazlea izan zen Mirande, antisemita eta nazien zalea, besteak beste, eta eztabaida horiek mahai gainean jarritz irakurtzea izan daiteke mendeurreneko ariketa interesgarri bat.

Ainara Gorostitzu

Bainaz beteriko ibilbidea egin zuen Jon Mirandek. Euskal narratiba modernoaren mugarrietako bat idatzi zuen, *Haur besoetakoa*, baina nobela pederasta bat da. Poeta handia, bai, baina antisemita eta nazien aldekoa, aitortua, gainera, hainbat gutun amaitu baitzituen *Sieg Heil* agur naziarekin. Beraz, orain, haren mendeurrena beteko den honetan, nola gogoratu behar ditugu Jon Mirande eta haren lana?

Galdera horri erantzuten saiatu ziren Amaia Elizalde, Katixa Dolhare-Zaldunbide eta Gorka Bereziartua literatura adituak, hain polemikoa izan den egilea eta haren lana berreskuratuko dituen mendeurrenaren atarian Karrikiri elkarteak eta Iruñeko Hizkuntza Eskola Ofizialak antolatu zuten mahai-inguruan. Hirurak bat etorri ziren. Mirandek hainbat ikuspegitatik sor ditzakeen zalantzak kontuan izanda ere, hirurek bat egin zuten Mirande irakurtzearen alde,

haren lanen “kalitatea” nabarmenduz. Hara-go, euskal literaturaren bilakaera ulertzeko, ezinbestekotzat jo zuten idazlearen lana ezagutzea: alde batetik, orduko garaiari buruz gehiago ezagutzeko; eta, beste alde batetik, haren ondoren sortutako literatura sakonago ulertzeko. Elizalderen ustez, Mirandek “izugarritzko eragina” izan zuen inguruan, eta eredu izan zen askorentzat. Zaldunbidek honela definitu zuen Mirande: “Goi mailako idazle bat da, beldurrik gabe literaturara eraman zituena bere barne mamuak, libreki, eta, beraz, polemika sortu zuena gauza sakratu gehiegi kateatzen zituen euskal gizartean”. Hizlarien arabera, *baina* horiek nabarmentzea, garaian kokatzea eta literaturaren eta errealtatearen arteko mugak eta mugarik ezak auzitan jartzea izan

daiteke Miranderen literatura balioesteko modu bat haren mendeurrenean.

1925eko azaroaren 10ean jaio zen Jon Mirande, Parisen, haren familia Zuberoatik joan baitzen Frantziako hiriburura lanera. Ama Sohütakoa zuen, eta aita Garindainekoa. 20 urte zituela hasi zen euskara ikasten. Euskarazko lehen idatzia 1948an argitaratu zuen, *Gernika* aldizkarian. Euskaraz gain, beste hogeitaz hiza zekizkien, eta haietako hainbatetan idatzi zituen sortutako lanak. Bretoieraren akademiako kidea izan zen. Haatik, 1962an Aingeru Irigarai, Federiko Krutwigek, Koldo Mitxelenak eta Luis Villasantek euskaltzain oso izendatzeko proposamena egin bazuten ere, Piarres Lafittek kontrako iritzia zuenez, ez zen sekula Euskaltzaindian sartu.

Mirande, ehun urte geroago, eskoletan

Ariketa interesgarria izan daiteke, bere horretan, Jon Miranderen *Haur besoetakoa* —osorik zein zatika— gaurko betaurreko irakurtzea, edizio gaurkotuak baitaude. Horrez gain, Oskorriren *Kattalin* abestia Jon Miranderen poema batean dago oinarrituta. *Deabruaren eskola.eus* webguneak sarrera interesgarriak ditu Miranderi buruz. Eta *Bidegi-leak* eta *Poesia kaierak* bildumek ere eskaintzen dizkiote aleak idazle polemikoari.

Literaturari dagokionez, idatzi zituen lanak bere pentsamenduaren isla ziren, batez ere poesian. Erotismoa, heriotza, suizidioa, paganismoa eta abertzaletasuna ekarri zituen olerkietara, garai hartan euskal letretan ohikoak ez ziren gaiak, hain zuzen ere. *Haur besoetakoa* liburuak, berriz, pedofilia, intzestua eta suizidioa jorratzen ditu, eta garai hartako ohitura tradizionalen eta moral judu-kristauaren kritika argia da. Mirandek 1954an idatzi zuen eleberria, baina 1971 arte ez zuen lanak argia ikusi. Hala adierazi zion Mitxelenak 1960an gutun bidez: “Zure AUR BESOETAKOA ia buruz ikasi dut. Irakurriago eta atseginago zait, bene-benetan. Eleberri benetan berria eta egun-egungoa. Ez dakizu zenbat deiotzen dudan oraindairno argitara gabe idaukitzea”.

Idatzi eta iritzi polemikoak

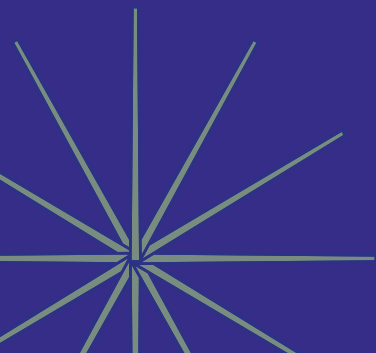
Idatziak bezain polemikoak ziren Miranderen iritziak. Abertzalea zen bai, baina gogor kritikatu zituen garaiko eskuineko eta ezkerreko abertzaletasunak, moral judu-kristauaren kutsua hartzen baitzien bi adarrei. Abertzale erradikaltzat zuen bere burua, eta euskaldunaren jatorriko izpiritu askea eta indartsua aldarrikatzen zituen, Joxe Azurmendik bere lanetan jaso izan duenez. Eskuindar abertzaleek begi txarrez hartzen zituzten Miranderen laikotasuna eta erotismoa; ezkerrekoek, berriz, Miranderen adierazpen naziak, faxistak eta antikomunistak gaitzesten zituzten. Hala ere, garaiko idazleen adiskide izan zen, hala nola Andima Ibiñagabeitiarena, Txomin Peillenena, Piarres Lafitterena, Koldo Mitxelenarena edota Jon Etxaiderena. “Gure artean faszista seguru bakar bat dago. Hori, Jon Mirande. Eta bere egiaztatasunagatik, bere prestutasunagatik miresten dut” utzi zuen idatzirik Gabriel Arestik, *Anaitasuna* aldizkariaren 219. zenbakian, 1971. urteko irailaren 30ean.

hik hasi

Hezkuntza
eraldatzeko

**Izan zaitez
HikHasitarra!**

www.hikhasi.eus

Leire Ibarguren

Zarauzko Lizardi BHIko irakaslea

Atzeko atetik

Paisaia aldatu dezagun

Hezkuntza arloan, etengabe ari gara gure ikasleak hezten, egiten, esaten eta isiltzen dugunarekin. Eta gure ikasleei gehien interesatzen zaiena, gainera, gure bizitza pertsonala izaten da gehienetan. Hori abagune ederra da, heteroarautik kanpo kokatzen diren bizitzak erakusteko eta askotan LGTBI+ identitateen baitan kokatzen garenok eredu izateko aukera eta ardura sentitzen dugu. Batzuetan, ordea, ikastetxeak ez dira espazio seguruak irakasleontzat ere, eta kontraesanez betetzen zaizkigu kontzientziak.

Ikasleak askatasunez hazi daitezen, heteroarauaren propaganda egiteari utzi behar diogu lehendabizi. “Ezkonduta al zaude?”, “seme-alabak dituzu?”, “mutil-lagunik ba alduzu?” eta halako galderen aurrean bestelako eredu ez-normatiboak azaleratuz, esaterako. Gure lagunez edo zaintzen ditugun lagunen seme-alabez hitz egin ahal diegu, baita espero ez duten gure parte “ez-normatiboa” erakutsi ere. Denok apurtzen baitugu araua, nahiz eta ez erakutsi, nahiz eta ezkutuan eraman. Egunerokoan aipatzen dizkiegun bizipenetan eta adibideetan, **sotilki** baina **kontzienteki**,

paisaia ez-normatiboak marraztu behar dizkiegu, heteroaraua indartzen duten esperientziak baztertuz. Beraz, heterosexualitatean eta itxurazko heteroarauan murgilduta daudenek ere badute ardura ikasleei bestelako ereduak ikusarazteko. Eta seguru, armairutik zer atera ere badutela!

Horrez gain, arnaguneak behar dira ikasleentzat, irakasleentzat nahiz gurasoentzat. Heteroarauaren krudeltasunetik kanpo bizitzak merezi duela, eta **kolektiboki antolatuta**, poza eta askatasuna topatzen ditugula erakutsi behar diegu. Zarauzko Oteiza, Lizardi eta Monte Albertiako ikasleen artean burutu ditugu halako saio pare bat LGTBI+ kolektiboetan antolatuta dauden ikasle ohiekin eta indartuta eta gehiagorako gogoz atera ziren ikasleok saioetatik.

Ondorioz, maiatzak 17, ekainak 28 eta halako egun sinbolikoetatik haratago, eraiki ditzagun egunerokoan paisaia ez heteroarautuak eta LGTBI+ arnaguneak ikas komunitateetan. Eta baztertu dezagun behingoz, egunerokoan egiten den propaganda heteronormatibo hori guztia. Denon ardura da eta.

Jakin-mina zorroztu

*hik hasi*ren produktu
berriak webguneko dendan
daude eskuragarri. Poltsa,
estutxe eta koaderno
hauekin urtea ezinhobe
hasiko duzue!

Hik Hasi laborategia

Adituaren mintzaldia

Irakasleen arteko solasaldia

Gako praktikoak

- ④ Lau saio
- 📅 Asteazkenean
- 🕒 Bi ordu eta erdi
- 📋 Homologatuak

- Psikogenesia, idazketa sistemaren ikaskuntza prozesua

Elena Laiz

- Haurren beldurrak... helduen beldurrak... eskolaren beldurrak...?

Alvaro Beñaran

- Ikasleentzako ordutegi egokienak neurohezkuntzaren ikuspegitik

David Castrillo

- Emozioak eta harremanak lantzeko jolasak

Nerea Mendizabal

- Ikastetxearen printzipio pedagogikoak eguneroko praktikarekin lotzen

Ane Ablanedo

- Zuzendaritzarako eta lidergorako begirada eta baliabideak

Iñaki Arana eta Iratxe Vazquez

- 0-3 urteko haurren zainketak

Eider Garde

- Ikastetxearen lehentasunak zehazten eta egoki antolatzen ikasi, Hik Hasi Aholkularitzan oinarrituta

Mikel Agirrezabala (Hik Hasi)

- Adimen Artifizialak noiz eta nola? Erabilera arduratsua eta etikoa hezkuntzan

Danel Solabarrieta (Elhuyar)

- Begirada errestauratiboa bizikidetza sustatzeko

Oihana Zabaleta

Informazioa

